

הרב יהודה זולדן

גיליון מס' 49

מסכת פסחים דפים צב-צח

ט-ט"ו אדר, פרשת תצוה, תשפ"א

הנמצא בדרך רחוקה עושה פסח שני

(פסחים צג ע"ב)

"דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח לה'.

בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו... והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי קרבן ה' לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא" (במדבר ט, י-יא, יג).

מה ההגדרה של דרך רחוקה? מה דינו של מי שהיה בדרך רחוקה בבוקר יום י"ד בניסן, והזדרז ובא לירושלים עד זמן שחיטת הקרבן?

פסחים צג ע"ב

משנה. איזו היא דרך רחוקה? מן המודיעים ולחוץ, וכמדתה לכל רוח, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: מאיסקופת העזרה ולחוץ. אמר ליה רבי יוסי: לפיכך נקוד על ה', לומר לא מפני שרחוק ודאי, אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ. גמרא. אמר עולא: מן המודיעים לירושלים חמשה עשר מילין הוא.

רמב"ם על משנה מסכת פסחים פרק ט משנה ב

מודעית, מקום בינו ובין ירושלים חמשה עשר מיל, והוא שיעור שיהלך אדם ברגליו הלך בינוני מעלות השמש עד בין הערבים. ואם היה ביום ארבעה עשר חוץ למודעית הרי זה בדרך רחוקה. ור' אליעזר אומר אפילו היה בתוך ירושלים וחלה או שנתקלקל הלכו ואינו יכול להכנס לעזרה בזמן ההקרבה אלא יהיה סוף הזמן עם הגיעו לאסקופת העזרה הרי דינו כדין מי שהיה בדרך רחוקה. ור' עקיבא אומר: כיון שהיה לפניו מן המודעית ואינו יכול להגיע, הרי דינו כדין אנוס. והלכה כר' עקיבא.

צורבא הדף היומי

בהמשך הסוגיה וגם בתלמוד הירושלמי על משנתנו דנו במצבים שונים בנוגע למי שנמצא בערב פסח ראשון מן המודיעים ולפנים ומן המודיעים ולחוץ, האם יהיה חייב או פטור לעשות פסח שני.

פסחים צד ע"א

תנו רבנן: היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים, יכול יהא חייב? תלמוד לומר "ובדרך לא היה", והלה היה בדרך.

היה עומד לפנים מן המודיעים ואין יכול ליכנס מפני גמלים וקרונות המעכבות אותו, יכול לא יהא חייב? תלמוד לומר "ובדרך לא היה" והרי לא היה בדרך.

ירושלמי פסחים ט, ב

אמר רבי זעירה: ותניי תמן היה נתון מן המודיעית ולפנים ורגליו רעות [הוא חולה] יכול יהא חייב? תלמוד לומר "וחדל" (במדבר ט, יג) יצא זה שלא חדל.

היה נתון מן המודיעית ולחוץ והסוס בידו, יכול יהא חייב? תלמוד לומר "ובדרך לא היה" (שם) יצא זה שהיה בדרך.

היה נתון מן המודיעית ולפנים קודם לשש שעות יצא לו קודם לשש שעות, יכול יהא חייב? תלמוד לומר "וחדל לעשות" החדל בשעת עשייה חייב, שלא בשעת עשייה פטור.

הרב ישראל ליפשיץ, העלה אפשרות שמרחק 15 מיל הוא אינו מרחק הליכה של אדם, והדבר יוכל להשתנות אם ישתפרו תנאי התחבורה, אך אחר כך חזר בו.

תפארת ישראל - הלכתא גבירתא מסכת פסחים פרק ט משנה א

[וכשנזכה לעשות הפסח א"ה בזמנינו, שהמציאו התחבולה להלך במהירות ע"י שבילי ברזל, אייזענבאהן [מסילות] ויהי' שם אייזענבאהן [רכבות], אזי יהיה דין דרך רחוקה משונה ממה שקבעה המשנה, על פי ב"ד הגדול שיהיה אז א"ה בירושלים תוב"ב.

עתה הדרנא בי, מפני שנזכרתי בגמרא (פסחים צד ע"א) "תנו רבנן: היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים, יכול יהא חייב? תלמוד לומר 'ובדרך לא היה' "

אדם שגר במרחק גדול מירושלים, האם הוא חייב להתקרב ולהגיע בכל זאת לירושלים, ואם כן מה המשמעות של עד מודיעין ומחוץ למודיעין?

הרב יוסף באבד, מנחת חינוך פרשת בא מצוה ה אות ז

דודאי מצוות עשה על כל ישראל לעשות הפסח ככל מצוות עשה שבעולם ומחויב לילך מקצה הארץ להתקרב עצמו כדי לקיים מצוות עשה. אך אם עבר והוא בדרך רחוקה יש דינים שציותה התורה, אבל בודאי מחויב להתקרב ולקיים מצות עשה... אין סברא כלל שלא יהיו ישראל הדרים בכל ארץ ישראל חייבים בפסח ראשון בודאי מצוה להתקרב שיבואו. אך אם היה בדרך רחוקה או אפילו במזיד לא בא יש לו דין דרך רחוקה ואם לא בא יקריב בשני. ואם לא הקריב בשני עיין ברמב"ם הדינים. אבל זה קשה לשמוע שלא יהיו מצווים הרחוקים שיבואו לעשות מצוות עשה.

צורבא הדף היומי

הרב אליעזר מנחם מן שך, אבי עזרי הל' תפילה ג, יא [ובהרחבה: אבי עזרי, הל' קרבן פסח ה, ג]

בטמא לענין פסח, התורה דחתה אותו, ואין זה רק כמו אנוס דעלמא אלא פטור הוא, והרי מפורש בפסחים (צד ע"א) שאף אם היה יכול לבא בסוסים מ"מ יש לו דין דרך רחוקה ואינו חייב כרת, אלמא שלאו משום אנוס הוא מפטר, אלא שהתורה דחתו מפסח וכן הוא לענין טמא שדין אחד הוא להם.

- ניתן לראות את מעמדו של מי שנמצא בדרך רחוקה כפטור או כאנוס. מה סברו המנחת חינוך והאבי עזרי בענין זה.

מה יהיה דינו של מי שהיה בדרך רחוקה בבוקרו של יום י"ד בניסן, ואז הוא פטור, אך הוא התקרב במהירות ונכנס לירושלים לפני שחיטת קרבן הפסח.

הרב משה בן יוסף טיראני, המב"ט, קרית ספר הלכות קרבן פסח פרק ה

ונראה דאפילו היה רחוק יותר מט"ו מיל ורץ בסוסים ובפרדים והגיע בשעת שחיטה ולא שחט דהוי מזיד וחייב. דתניא התם תנו רבנן היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים יכול יהא חייב? תלמוד לומר "ובדרך לא היה" והלא היה בדרך. ופי' רש"י יכול יהא חייב כרת אם לא הגיע לעזרה בשעת שחיטה כיון שהיה יכול להגיע בסוסים כדאמרן ת"ל "ובדרך לא היה". והלא היה דחוץ למודיעים דרך רחוקה היא, משמע דמשום דלא הגיע הוא דאינו חייב, הא אם הגיע בשעת שחיטה והזיד ולא שחט חייב.

שפת אמת מסכת פסחים דף צד עמוד א

יש לעיין בהא דאמרינן דאע"ג שיכול לבוא בסוסים ופרדים מ"מ פטור, היכא דבא. אי חייב כרת כשלא עשה הפסח, די ש לומר דכיון שקודם שבא היה פטור ונדחה לפסח שני בלי חיוב כרת, אפילו כשבא גם כן פטור.

- הסבר את דיוקו של המב"ט בדברי רש"י ואת מסקנתו מהדברים בנוגע למי שהיה בדרך רחוקה והזדרז ובא עד זמן השחיטה לירושלים.
- הסבר את מחלוקת המב"ט והשפת אמת בענין זה.

הלכה

רמב"ם הלכות קרבן פסח י, טו [ההלכה המסיימת את הל' קרבן פסח]

מה בין פסח ראשון לפסח שני -

הראשון אסור בחמץ בבל יראה ובל ימצא, ואינו נשחט על חמץ, ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה, וטעון הלל באכילתו, ומביאין עמו חגיגה, ואפשר שיבא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת כמו שביארנו.

אבל פסח שני חמץ ומצה עמו בבית, ואינו טעון הלל באכילתו, ומוציאין אותו חוץ לחבורתו, ואין מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה.

ושניהם –

דוחין את השבת, וטעונין הלל בעשייתו ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור, ואין מותרין מהן, ואין שוברין בהן את העצם.

ולמה לא ישוה השני לראשון לכל הדברים, מאחר שנאמר "ככל חקת הפסח יעשו"? לפי שפירש בו מקצת חוקת הפסח, ללמד שאינה שווה לראשון אלא בדברים שנתפרשו בו, והן המצות שבגופו והם חקת הפסח, שכלל זה שנאמר במצרים שילקח הפסח מבעשור, ושהוא טעון הגעת דם באגודת אזוב למשקוף ולשתי המזוזות ושיאכל בחפזון אין אותן הדברים נוהגות לדורות ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד.

הרב משה סופר, שו"ת חתם סופר, אורח חיים, סימן קמ

בפרשת בא בפסח ראשון כתיב "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו" (שמות יב, ח) [פסח ומצות \ מרור], ובפרשת בהעלותך בפסח שני כתיב "על מצות ומרורים יאכלוהו" (במדבר ט, יא) [מצות ומרור \ פסח]. וההפרש קל להבין. בפסח ראשון איכא מצות עשה באכילת פסח בפני עצמו, ובאכילת מצה בפני עצמו, אך מרור אינו מצות עשה בפני עצמו אלא טפל לפסח. על כן כתיב מצות עשה של אכילה על שניהם - פסח ומצה, ואמר "על מרורים" יאכלו שני אלו. נמצא כתיב אכילה בפסח ובמצה ולא במרור. אמנם בפסח שני גם המצה טפלה לפסח ומי שאינו אוכל פסח שני אינו אוכל מצה, על כן כתוב "על מצות ומרורים יאכלוהו" לפסח, ולא כתיב אכילה אלא אפסח ולא אמצה ומרור. ומ"מ אף על גב דלא כתיב אכילה בהדיא במרור לא בראשון ולא בשני, מ"מ ודאי דבעי כזית דאיתקש למצה ופסח.

צורבא הדף היומי

אמונה

ספר החינוך מצוה שפ

לפי שמצות הפסח הוא אות חזק וברור לכל רואי השמש בחדוש העולם כי אז בעת ההיא עשה עמנו הא-ל ב"ה נסים ונפלאות גדולות, ושינה טבע העולם לעיני עמים רבים, וראו כל עמי הארץ כי השגחתו ויכלתו בתחתונים, ואז בעת ההיא האמינו הכל ויאמינו כל הבאים אחריהם לעולם באמת שהוא ב"ה ברא העולם יש מאין בעת שרצה, והיא העת הידועה, ואף על פי שבריאית היש מן האין הוא דבר נמנע מדרך הטבע, כי כמו כן נמנע לבקע מצולות ים עד עבור בתוכו עם כבד ביבשה וישבו למקומן, ולהחיות עם גדול ורב ארבעים שנה מלחם היורד מן השמים יום יום, ויתר האותות והמופתים שעשה לנו בעת ההיא, כולן נתחדשו בהפך הטבעים, וענין חדוש העולם הוא העמוד החזק באמונתנו ובתורתנו, כי למאמיני הקדמות אין תורה וחלק לעולם הבא עם ישראל, על כן היה מרצונו ב"ה לזכות במצוה זו הנכבדת כל איש מישראל, ואל יעכבהו אונס ורחוק מקום מעשותה, כי אם יקרהו עון שנאנס בחודש הראשון ולא זכה בה עם הקודמין יעשה אותה בחדש השני. ולפי שהוא יסוד גדול בדת, הגיע החיוב גם כן אף על הגר שנתגייר בין פסח ראשון לשני, וכן קטן שהגדיל בין שני הפסחים, שחייבין לעשות פסח שני...

מהר"ל, גבורות ה' פרק לח

פסח שני הנקרא בלשון חכמים פסח קטן בא בשביל עבודת היחיד, כי חלוק יש בין הכלל אשר הקדוש ברוך הוא הוא אלהים ובין היחיד, וכמו שיש עבודה לכלל מצד הכלל כלומר שזה העם הוא לו יתברך, כך יש עבודה מצד הפרט שהוא אלהיו של זה הפרט ויש חלוק ביניהם. ...ההפרש שיש בין המרובים ובין מועטים, כי המרובים הקדוש ברוך הוא מלך עליהם והוא אלהים על כל פנים, וביחיד הוא אלהיו כאשר הוא מקבל אלהותו וכאשר התבאר למעלה. ולפיכך יש שני פסחים, פסח ראשון לצבור ופסח שני ליחיד, דהיינו יחיד נדחה לפסח שני ואין רבים נדחים, כי רבים אין צריכים הכנה שאף בטומאתם השם יתברך אלהים והם עובדים לו, שאף על גב שאין ראויים מצד עצמם, אבל היחיד הוא צריך טהרה וקדושה, שאם היחיד יש לו הכנת עצמו אז השם יתברך לו לאלהים, ואם לא אין השם יתברך לו לאלהים וכמו שנתבאר למעלה אצל מה שמו מה אומר אליהם, ולפיכך רבים אינם נדחים שאין צריכים טהרה אבל היחיד צריך טהרה ונדחה. ומי שלא עשה פסח ראשון יעשה פסח שני בחדש השני, והוא מורה על העבודה של יחידים שהוא בא בחדש השני ואינו רק יום אחד יום פרטי בלבד, אבל חג המצות הוא שבעה מספר כללי, כי העבודה הראשונה מצד האומה הכללית אשר נקרא אלהי ישראל, ופסח שני מצד הפרטי ולכן הוא יום אחד, והוא בחדש השני כי ראוי הוא כך כי ראשון הוא עבודה הכללית ואח"כ הפרטית, וכדי להורות שהוא יתברך אלהים על כל פנים לפיכך אין רבים נדחים אפילו הם טמאים יעבדו לפניו.

ר' צדוק הכהן מלובלין, פרי צדיק - ויקרא, פסח שני

והנה האנשים שהיו טמאים לנפש אדם היו אנשים צדיקים כמו שאמרו בגמרא (סוכה כ"ה א) או שהיו מישאל ואלצפן או שהיו נושאי ארונו של יוסף, והיו פטורין מן הדין מפסח ראשון

צורבא הדף היומי

מטעם עוסק במצוה ומה לחצם לקרב לפני משה רבינו ע"ה בצוה רבה למה נגרע וגו' ומה היה הגרעון מצדם. אך צעקתם היה כי המה היו משתוקקים מאד לקיים מצות הקרבת הפסח בזמנו בתוך כלל ישראל ועל זה הצר להם מחד שלא זכו לגשת לקודש בתוך כלל ישראל במועדו, ועל זה השיב להם משה רבינו ע"ה עמדו ואשמעה וכמו שאמרו (ברכות כ"ו ב) אין עמידה אלא לשון תפילה, היינו התפללו לה' יתברך מעומק לבבכם על זה ועל ידי הצעקה והתשוקה שלכם תמשיכו דבר ה' אלי כמו שהמשיכו ישראל את התורה כולה בגודל תשוקתם ועל ידי זה אשמע מה יצוה ה' לכם, וכן היה כי פעלו בתפילתם התחדשות הדין מהקרבת פסח שני המרמז כי יש תקוה לכל נפש מישראל אפילו לטמא ושהיה בדרך רחוקה במזיד שהתרחק עצמו מלגשת אל הקודש ואפילו הכי עושה פסח שני וכמו שאמרו (שבת פ"ט ב) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו להיות זדונות כזכויות.